

fra Nadveren ikke skulde kunne bringes for Domstolene. Dette ere Biskopperne ikke eneraadige over, og den ærede Minister kan i denne Henseende henvises til en Justitsministerskrivelse af 23. Januar 1861 og den derved samtidig aftrykte kulturministerielle Skrivelse. Den henholder sig til Hovedbestemmelsen i Danske Lovs 1—2—16, hvori det hedder, at de gejstlige Retter ikke blot angaa Overtrædelser, men ogsaa private Sager „imellem Præst eller Degn og Sognefolket, som henge af Kirkens Myndighed“. Spørgsmaalet var i Virkeligheden i det reiste Tilfælde, om Klagen fra den paagældende — en Gaardmand, som af en Præst var bleven afvist fra Nadveren — skulde bringes ind for den verdslige Domstol eller den gejstlige. Sagen blev formodentlig ikke til noget, det ved jeg ikke, men fra det paagældende Ministeriums Side var der ingen Tvivl om, at Sagen kunde bringes for Domstolene. Hvis det bliver ordnet saaledes, som det her er foreslaaet i § 20, staar det i alt Fald uklart, om det er Mening at forbeholde en Adgang til Domstolene eller ikke. Jeg vilde i og for sig anse det for heldigt, om man ikke fik Adgang til at gaa til Domstolene, men saa maa der paa anden Maade være Garantier for de Menighedsmedlemmer — det er dem, jeg først tænker paa —, som ikke vilde finde sig i at blive afviste; der maa være Adgang til en anden Afgørelse end den enkelte Biskops. Med Hensyn til det almindelige Forfatningsspørgsmaal, som den højtærede Minister i øvrigt fremdrog, skal jeg sige, at jeg gav, som sagt, ikke Anledning til at komme ind derpaa, men jeg vil dog bemærke, at der hos Ministeren var et Fejlsyn paa, hvad vi have tænkt i Udvalget om de øvrige kirkelige Lovforslag. Ministeren har tænkt paa, at man skal begynde fra neden, og han mente, at vi have tænkt at skulle begynde fra oven med Kirkeforfatningen. Det have vi slet ikke tænkt. Vi have tænkt paa, at en Kirkeforfatning baade fra oven og fra neden skulde tilvejebringes samtidig; derpaa gaar vort Lovforslag ud.

Saa meget med Hensyn til Lovforslagets Forhold til de kirkelige Interesser. Med Hensyn til de forskellige Interesser henholder jeg mig til, hvad der fra flere

Sider er kommet frem. Om Kirken kan være interesseret i, om det borgerlige Ægteskab breder sig til større eller mindre Kredse, det kan man have forskellige Meninger om. Men jeg mener, det er ret skæbnesvangert for Kirken og kan blive det i Fremtiden, om den Tanke at ville gaa til det borgerlige Ægteskab, det frivillige eller det tvungne, og at undlade den kirkelige Velsignelse, skulde blive mere almindelig. Jeg tror ikke, at Kirken i Længden kunde være tjent med at lade saa mange slippe ud af dens Hænder. Men for Statens Interesses Skyld er det i hvert Fald alt andet end heldigt, om mange skulde gaa den Vej, thi Staten vilde derved tabe den bedste Lejlighed, som den har, til at indprænte i det borgerlige Liv den moralske Side af Ægteskabet. Det er jo noget, som Præsten kan gøre. En Ægteskabsforstander eller en Øvrighedsperson kan ikke gøre det med Fynd og Klem. De skulde heller ikke holde Brudetale — det staar i Lovforslaget —, og jeg vilde endogsaa anse det for højst mærkværdigt, om en Ægteskabsforstander, endogsaa en Politimester, skulde finde paa at holde Brudetale, de skulde alene oplæse Formularen. Den Formular, som er indført efter Loven af 13. April 1851, er meget smuk og højtidelig, men den gaar langt ud over de Grænser, som jeg mener er passende for Øvrigheden. For saa vidt den taler om borgerligt Ansvar, Brud paa Løfte, altsaa for saa vidt den taler om den borgerlige Orden, er det paa sin rette Plads, men naar der saa tales fra en Øvrigheds eller Statsfunktionærs Side om Løftets Hellighed, om Samvittighedens Fred og mange andre Spørgsmaal, som ere fuldstændig rigtige og sande, men rent moralske, tror jeg, at Udtalelser derom have meget liden Værd i nogen andens Mund end i den Mands, som kan tale i Kirkens og Kirkens Stifters Navn. Dette ejendommelige Værd, som Kirkens Medvirkning har, kommer Staten til at undvære, og deri ser jeg en Bresche — det vil maaske ikke virke før om en Menneskealder i større Omfang —, som man skyder i det Grundlag, som Staten maa have for sin hele Ordning: den moralske Bevidsthed i Folket. Derfor er jeg saa meget imod at udstrække Friheden